Informativt og leseverdig om radioaktiv stråling

Robert Peter Gale, Eric Lax

Radiation

What it is, what you need to know. 271 s. New York, NY: Vintage Books, 2013. Pris USD 17
ISBN 978-0-307-95020-8

Radioaktive kilder er i bruk over alt, i industrien, ved sikkerhetsjekk på flyplasser og fremfor alt i medisinen. Den generelle kunnskapen om radioaktivitet er likevel lav. For mange er radioaktivitet et negativt ladet ord, ofte forsterket av negative sensasjonsoppslag i mediene.

Robert Peter Gale er hematolog med interesse for strålemedisin. Han ble for første gang internasjonalt kjent i 1986 da han i samarbeid med russiske kolleger utførte beinmargstransplantasjon på 13 redningsarbeidere fra Tsjernobyl. Eric Lax er en profesjonell skribent som hittil har vært mest kjent for biografier om kjente filmstjerner. Dette litt overraskende samarbeidspar har nå skrevet en bok om radioaktiv stråling i teori og praksis, der de viser at de behersker kunsten å gjøre en fremstilling enkel uten å forenkle selve temaet. Dette er derfor blitt en bok som kan være interessant også for lesere uten spesielle forkunnskaper. Spesielt må jeg fremheve forfatterens evne til å presentere både nyttige sider og risikofaktorer ved radioaktiv stråling på en balansert måte. For øvrig vier de mye plass til diskusjonen omkring sammenhengen mellom radioaktiv stråling og risiko for kreft, noe som formelt er dokumentert bare for doser over 100 mSv. Ut fra mer teoretiske betraktninger er det likevel holdepunkter for at en slik sammenheng skulle være gjeldende også for lave stråledoser. Videre omtaler de grundig bruken av radioaktiv stråling innen diagnostikk og behandling, spesielt med vekt på nytteverdi og sikkerhetsavveininger.

Dessuten inneholder boken også en interessant diskusjon når det gjelder nytteverdi og negative sider med bruk av kjernekraftverk, sammenliknet med andre energikilder.

Jeg anbefaler boken spesielt til studenter, leger og andre som bruker, eller vil komme til å bruke, radioaktive kilder og røntgenundersøkelser i sitt daglige arbeid.

Jon-Magnus Tangen

Overlege, Nasjonal behandlingstjeneste for CBRNe-medisin (CBRNe-senteret), Medisinsk klinikk
Oslo universitetssykehus

Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no

Profesjonelt arbeid med klinisk usikkerhet

Lucia Siegel Sommers, John Launer, red.

Clinical uncertainty in primary care

The challenge of collaborative engagement. 306 s, tab, ill. New York, NY: Springer, 2014.
Pris EUR 150
ISBN 978-1-4614-6811-0

Er det noe vi trenger, er det et dypdykk i dette spennende og frustrerende kjennetegnet ved all medisinsk praksis. Førstelinjens møter med tidlige og uklare sykdomsbilder, i tillegg til begrenset mulighet til å utrede og avklare på stedet, gjør at allmennleger er blant de som kjenner usikkerhet aller mest på kroppen. Ikke så underlig da, at en bok om emnet kommer fra en gruppe allmennleger fra begge sider av Atlanterhavet. De to redaktørene er fra London og San Francisco.

Tittelen er gjenspekt i de to hoveddelene, der første del er viet klinisk usikkerhet i primærhelsetjenesten, mens del to handler om å bruke gruppebaserte tilnærminger for å engasjere seg i slik usikkerhet. I motsetning til hva tittelen antyder, ligger tyngdepunktet på del to, med sine ni kapitler. Første del består bare av tre kapitler, herunder en introduksjon. Dette har ikke så liten betydning for hvem boken egner seg for.

Et sentralt premiss er at leger ikke bare bør lære seg å leve med usikkerhet eller tolerere det – de bør engasjere seg i dette fenomenet og bruke det til å utforske sitt kliniske spillerom. I den andre hoveddelen beskriver man ulike gruppebaserte opplegg for diskusjon om klinisk usikkerhet. Gruppeoppleggene er satt i en historisk kontekst, og de har sine forskjellige geografiske opphavssteder. Helsesystemet i de aktuelle landene er kort omtalt i «bokser». Dette er i seg selv interessant lesning.

I hvert kapittel beskriver man ganske detaljert et gruppeopplegg, noen opplegg er tildelt to kapitler. Det starter med gruppene til selve opphavsmanen, Balint, i 1950- og 60-årene, og videreføringen til våre dager. I Canada ble praksisbasert smågruppelæring utviklet fra slutten av 1980-årene, og i 1990-årene ble det innført i etterutdanningen som en av flere mulige veier til refleksjon over egen praksis. Et tilsvarende opplegg ble senere overført til Skottland. Narrativbasert veiledning, som har sitt opphavssted i London, er tildelt to kapitler, og det er også den amerikanske modellen «practice inquiry». Til slutt gir man en innføring i en dansk og en svensk gruppebasert modell. At Norge ikke er med kan skyldes at vår modell likner på den svenske og den danske.

I den første og minste delen beskrives klinisk usikkerhet i et velskrevet kapittel med gode eksempler, skrevet av allestedsnærværende Trisha Greenhalgh. Et annet kapittel i denne delen er en teoretisk tilnærming til læring om usikkerhet, som kan ha interesse for undervisere som er opptatt av dette feltet.

Boken har nok størst interesse for de som planlegger eller allerede deltar i gruppebasert arbeid med klinisk usikkerhet. Da vil de detaljerte beskrivelsene være til inspirasjon, og man får også kunnskap om ressursmiljøer som man kan henvende seg til. Hvis man primært ønsker mer innsikt i fenomenet klinisk usikkerhet – som hovedtittelen bærer bud om – finnes det mer egnede kilder å gi seg i kast med.

Guri Rørtveit

Forskningsleder, Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen
Uni Research Helse